

Kolláth György:

Alkotmányosság, rendőrség a böszme-válság bösz-őszén

Budapest: fürdőváros. Tavaly ősszel majdnem vérfürdő-várossá változtatták. Nem elsősorban a rendőrök! Az ok nem okozat. Jelképes volt pl. a CNN-en vérző fejű rendőrlovat látni. Ő kinek ártott? Egy bizarr keleti mondás szerint az események megvannak, majd egy ponton belépnek az időbe. Vessünk egy pillantást hátrafelé!

A rendőrség 2004. évi évkönyvébe – mit sem sejtve – ezt írtam: „Egy életre megtanultam értékelni: bírálni és tisztelni azok erőfeszítéseit, akik gyakran bűnbakként – kettészakadt országban, kiszámíthatatlan politikai közegben, felemás lakossági támogatás közepette - naponta a vásárra viszik az életüket. Akik - kékes-szürkés egyenruhában – sem nyertesei, sem vesztese nem lehettek a rendszerváltozásnak. Gondoljunk bele: a legtöbbet az egyenruha, meg a politikai vezetés változott. Magyarország komország, rendvédelme pedig a folyó közepét kereső „vízirendőr”. Úszik, ment, ázik, fázik, de fennmarad. Ez főleg az ő baja, de aligha az ő vétke. Erről a rendőrségről és ennek a rendőrségnek vázoló pár jogi elemzést és civil következtetést.” Most is így teszek. Az iránytű az alkotmány. Két nyitó idézet:

1) Néhai Gerald Ford 1974. augusztus 9-én, eskütetele kapcsán ezt mondta: "Alkotmányunk működik. Nagy köztársaságunkat törvények kormányozzák, és nem emberek."

2) Nézzük a magyar alkotmányt!

„A Magyar Honvédség és a rendvédelmi szervek

„40/A. § (1) A Magyar Honvédség alapvető kötelessége a haza katonai védelme és a nemzetközi szerződésből eredő kollektív védelmi feladatok ellátása.

(2) A **Rendőrség** alapvető feladata a közbiztonság és a belső rend védelme.

(4) A Magyar Honvédség feladatairól és a rá vonatkozó részletes szabályokról szóló, továbbá a **Rendőrségről**, a Határőrségről, valamint a nemzetbiztonsági tevékenységgel összefüggő részletes szabályokról szóló törvények elfogadásához a jelenlévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.

40/B. § (1)

(2) A Magyar Honvédséget az alkotmányos rend megdöntésére, vagy a hatalom kizárólagos megszerzésére irányuló fegyveres cselekmények, továbbá az élet- és vagyonbiztonságot tömeges mértékben veszélyeztető, fegyveresen vagy felfegyverkezve elkövetett súlyos erőszakos cselekmények esetén, az Alkotmány rendelkezéseinek megfelelően kihirdetett szükségállapot idején lehet felhasználni, akkor, ha a **rendőrség** alkalmazása nem elegendő.

(4) A Magyar Honvédség, a Határőrség, a **Rendőrség** és a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok hivatásos állományú tagjai nem lehetnek tagjai pártnak, és politikai tevékenységet nem folytathatnak.” /Kiemelés: tőlem, a szerző!/
Ez minden!? Nagybetű, kisbetű: ahogy tetszik? Mintha a Pál utcai fiúk-at olvasnánk. Trehány módon, évek óta ez áll az alaptörvényben. Ezután mondjon bárki rendőr-viccet! Következtetés: a magyar alkotmánynak silányan tételezett intézménye a rendőrség – bárhogy is írják. /Egyébként: helyesen kicsível, csakúgy, mint az alkotmányt! Nem tulajdonnév: gyűjtőfogalom. Ettől még lehetne nagy mindkettő.

I. Alkotmányos alapok, a jogállam rendvédelme, például az igazoltatás, honi helyzet

A magyar alkotmány semmitmondó a rendőrség alkotmányos intézményét illetően. Sokáig azt hittem, bezzeg Európa más. Tévedtem, Európa alkotmányainak többsége: dettó. /Nem volt mit és honnan plagizálnunk, mintául talán csak Ausztria szolgálhatna?!/ A Közösség államainak alaptörvényeiben a rendőrség jóformán nevesítve sincs, illetve főleg úgy jön elő, hogy vele szemben is védik a polgárok jogát és szabadságát. Valamint úgy, hogy a kormány

felelős a törvények betartásáért és betartatásáért, s a rendőrség neki alárendelten működik. Tiszta sor, nincs egyrészt-másrészt. Nem adtak „szofisztikált” paragrafusokat. Döntően azért nem, mert ott az érték-elvű alkotmányosság a normákon felül, a politikai kultúra és szokásrend része. Európában az alkotmányosságot megvédő rendőrséget – egyedi túlkapások miatt – en bloc nem szokás napi politikai érdekből támadni. A minisztert, a kormányt igen, de a rendőrséget nem. Európában a tömegoszlató rendőrség nem X,Y házát, netán a saját „művelési területét”, hanem a jogrendet védi. /És közvetlenül és közvetve a polgárok jogát és szabadságát oltalmazza: azokét is, akik békésen élnének - ha tudnának - alkotmányos jogaikkal./ Ha mégis törvénytörő rendőri fellépés történik, a jogvédelem általános, teljes eszköztára készen áll a sérelem orvoslására – nem kell új jogtételeken merengeni. A megsértett jogrend helyreállítása személyi konzekvenciát is jelent, de nem úgy, hogy szétzilálja, hanem erősíti a „testület” működőképességét.

Nálunk mindent vagy semmit alapon folyik a játék – a tűzzel. Aktuálpolitikai érdek miatt összezavarodhat bármi. Nem a békés polgár, és nem is a zsarú ostoba, hanem a pártpolitika felelőtlen, demagóg és hatalomsóvár. Alkalmassint az egyik tábor sub rosa megkér erre-arra, majd rossz lelkiismerettel hárit, s jogi egérutat keres. A másik - mely ugyanezt próbálta a maga idején – öklöt ráz, megindulásra biztat, sőt alkotmányon túli lépések gondolatával kacérkodik. Legújában már a szabadságvesztéssel is büntethető, bünszövetségben elkövetett rongálás vétsége is megeshetett. E közben a rendőrség: két cintányér között a levegő.

Ugyanez a rendőrség – 28 ezer fő – mégis megvédte a zavargásokkal szemben a demokratikus jogállamot, teljesítette alkotmányos rendeltetését. Vele szemben 171 feljelentés, és eddig 22 gyanúsítás érkezett. Az okok és az okozatok, továbbá a szemben álló mennyiségek és minőségek nem összemérhetők. Nem hozható közös nevezőre a jogállam alapvetően törvényes: szükséges és arányos védelme, és a felosztatott rendbontók zavargása - a tévészékház ostromától utcák, autók, kirakatok tönkretételéig. Mégcsak nem is fifti-fifti a megaláztatást brutálisan visszaadó rendőr fellépése, és a futball-stadionokból ismert kemény magok bűncselekmény-sorozata – jóllehet, mindkettő elfogadhatatlan deliktum. Nem a politika, hanem az igazságszolgáltatás dolga megmérni ezeket. Az meg egyenesen abszurdum, hogy piros(-fehér, csíkos) sarokban vannak a békés polgárok, 56 örököse, a kékben pedig a rendőrállam, az ávosok.

Valóban független, korrekt monitoring hiányában mégis erősödnek a rendőrségi kiszolgáltatottság, s a meghasonlás jelei. Rögvest két csapat vizsgál, értékkel és elemel. Jó esetben kioltják egymást erőfeszítésükkel. A kormány parlamenti ellenőrzése nem ez. Mindezek pókhálójában vergődik, egymással mérkőzik néhány rendőrpáncsnok. Az állomány nem kis része meg gazdátlanul téblábol, s a nyugdíjazás prognózisát bújja. Vizsgázott a polgárság, a (szak)kormányzat, a rendőrség és a jogrendszer is, mégse fogjuk megtudni: ki-mi kapott szekundát. Optikai csalódás, ha megint csak a törvény lesz hibás.

Nem kapunk világos, elvi eligazítást a rendőrségi törvény / 1994. évi XXXIV. tv./ nem létező alapelveiből, avagy a preambulumból sem. A célok céljaként odavetve az alkotmány, a nemzetközi jogi kötelezettségek és a jogállamiság áll.

Alapkérdés: polgárként és rendőrként vajon mi dolgunk egymással? Egy demokratikus jogállamban a rendőr maga a megtestesült törvény. Ez okból, ritka közjogi kivételként, amikor a rendőr intézkedni jogosult, rendszerint egyben köteles is. Neki és vele szemben nincs kecmec. Az axióma nem ment át a gyakorlatba, noha a rendőr(ség) jogát, kötelességét és felelősségét ez a mérce igényesen megszabná. Ugyanakkor nem mi, polgárok vagyunk őerte, hanem fordítva. Ám az egyén és a „közeg” találkozásakor a képlet némiképpen megfordul. Ott és akkor már engedelmességekünk kell a rendőr „*törvény rendelkezéseinek megfelelő, részrehajlás nélküli*” intézkedésének. Ám semmi egyebet nem kívánhat tőlünk, és nem tehet mást velünk a rendőr, mint amit a törvény megenged. Az intézkedése nem lehet még szükségtelen és aránytalan sem, sőt a rendőr – jogi garanciaként - a törvény 20. § szerint,

igazolni tartozik magát. Jóformán egyetlen emberi jog sem korlátozhatatlan: e jogot moderálja, mederben tartja a törvényben megjelenített közérdek (pl. közbiztonság, közrend, közérkölc, közegészség), továbbá a másik alkotmányos jogokkal rendelkező egyén ugyanilyen joga.

A rendőrállami diktatúra és az emberi jogokat tisztelő, demokratikus jogállam fő különbsége abban áll, hogy az utóbbiban az egyénnek minden szabad, amit törvény nem korlátoz és nem tilt, ezzel szemben a közhatalomnak csak az szabad, amire törvény felhatalmazta. A rendőr és a polgár jogának fordított arányossága nyilvánvaló. (A rendőrállam diktatúrájában az embernek főleg ahhoz van joga, hogy tartsa a száját. A bátyuska nem számít, abból még fölösleg is van.) Alkotmányos fundamentum, hogy emberi mivoltunkból eredően sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogaink vannak, melyek tiszteletben tartása és védelme az állam elsődrendű kötelessége. Az ilyen – például az élethez, az emberi méltósághoz, a szabadsághoz, s a személyi biztonsághoz – fűződő emberi jog még törvényben sem szabályozható úgy, hogy az e jog lényeges tartalmát korlátozza, kiüresítse. Éppen azért volna 12 éve rendőrségi törvény, hogy korszerűen állapítsa meg *a rendőrség profi, legitim működésének és a szabadságjogok tiszteletben tartásának* együttesét. /A rendőrségi törvény egészében véve sem túl jónak, sem túl rossznak nem minősíthető./ A *kettős értékelvűség* számos elemében nem jól sikerült sem a törvényben, sem a gyakorlatban, mivel néhány ponton a rendőrség akarata és érdeke részrehajló megjelenítést kap(ott). Ezt az AB néhány kései, megsemmisítő döntése helyre-tette. Ugyanígy járt el a minap – helyesen – a titkosszolgálati gyakorlat visszanyesésével is. Azóta néma csend.

A rendőrség fő kompetenciája a közbiztonság és a belső rend védelme. Ijesztő lenne, ha ezt semmire sem feljogosított bábfigurák próbálnák teljesíteni. Markáns jogok és eszközök nélkül nincs hatékony rendvédelem. Ugyanakkor a polgárnak - sajnos expressis verbis ki nem mondott - joga volna ahhoz, hogy békén hagyják, autonómiáját tiszteljék. A lecke nem más, mint érvényre juttatni a rendőrségi törvény 2. § (1) bekezdés utolsó mondatát: „*A Rendőrség tiszteletben tartja és védelmezi az emberi méltóságot, óvja az ember jogait*”.

Nincs mód kifejtteni a rendőri intézkedések minimum-standardjait. Ennek nálam avatottabb szakértői vannak. Általános szemléltetésként jelzem, hogy ideje komolyan venni az idézett törvény 15. §-át, mely a rendőri intézkedések egyik, enyhe elemét jelentő igazoltatásra is vonatkoznék. *A rendőri intézkedés nem okozhat olyan hátrányt, amely nyilvánvalóan nem áll arányban az intézkedés törvényes céljával. Több lehetséges és alkalmas rendőri intézkedés...közül azt kell választani, amely az eredményesség biztosítása mellett az intézkedéssel érintettre a legkisebb korlátozással...jár.* Konfliktusok özönét lehetne megtakarítani, ha élnének ezek a normák.

Lássuk példaképpen az igazoltatást! A törvény 29. §-sa így szól: (1) „*A rendőr a feladata ellátása során igazoltathatja azt, akinek a személyazonosságát meg kell állapítania. Az igazoltatott köteles a személyazonosító adatait hitelt érdemlően igazolni. A személyazonosság igazolására elsősorban a személyi igazolvány szolgál, elfogadható továbbá minden olyan okmány, amelyből az igazoltatott kiléte hitelt érdemlően megállapítható. A rendőr az általa ismert vagy más jelen lévő ismert kilétű személy közlését is elfogadhatja igazolásként.* E § további rendelkezéseket is megállapít arra az esetre nézve, ha az igazoltatást megtagadnák. Ezt nem részletezném.

Utalok viszont két garanciális rendelkezésre: 1.) *Az igazoltatás csak a személyazonosság megállapításához szükséges ideig tarthat, s a rendőrnek kérés esetén közölnie kell az igazoltatás okát, kivéve, ha az a közbiztonság érdekét veszélyezteti.* 2.) *A rendőr a tv. 29. § (4) bekezdés szerint „az igazoltatott személy ruházatát, járművét átvizsgálhatja, ha azt a személyazonosság megállapítása, a valószínű veszély elhárítása, bűncselekmény vagy szabálysértés elkövetésének gyanúja szükségessé teszi.* Tessék a „ha”-ra összpontosítani!

Következtetések: a törvény nem ad korlátlan és parttalan igazoltatási jogot a rendőrnek. Alapesetben is van két feltétel: csak a feladatának ellátása során teheti ezt, továbbá, ha X,X személyazonosságát meg kell állapítani. „Pozitív” példa lehet, ha a metrón bliccelőt megcsíp az ellenőr, s rendőrt kell hívni a személyazonosság megállapítására. Jogilag megfelelő az is, amikor egy éjszakai szórakozóhelyen razziát tart a rendőrség, mert keres valakit. Azzal sincs bajom, ha a közúti ellenőrzéskor elkérik a papírokat. „Negatív” példa ellenben, ha erőfitogtatásként, szívatásból, netán a behajtást végző haverok kérésére történik az intézkedés. És az is, ha minden farmernadrágost, kopaszt, romát vagy vendégszurkolót gatyára vetkőztet a yard, csak azért, hogy ezek megtanulják, mi a rend.

A jogszabályban a cizellált szöveg nem szószaporítás, hanem feltétel, biztosíték. Ha tehát a norma 4 esetben, illetve 4 feltételtől függően teszi lehetővé az autó vagy a ruházat átvizsgálását, akkor sportból vagy tetszés szerint ezzel élni jogellenes. Szerintem a „sima” igazoltatáshoz ugyan nem jogi előfeltétel a bűncselekmény gyanúja (a törvény itt a rendőr feladat-ellátásával beéri), viszont a cipőt levetetni, a fehérneműt mustrára készíteni az iménti 4 ok nélkül tilos. Sőt, még jogalappal rendelkező intézkedés esetén sem sérülhet az emberi méltóság – amúgy abszolút! – joga. Következésképpen: jogunk van megtudni a fellépés okát, annak befejeztével megtudhatjuk, ki volt az, aki velünk szemben jogtalanul lépett fel, és igényt tarthatunk arra, hogy a törvényben korlátként előírt feltételeket a rendőr, vagy felettese tartsa tiszteletben, kérésünkre igazolja. Polgárként ne párbajozzunk, de birkának sem kell lennünk. Egyelőre még itt, a legenyhébb rendőri fellépés esetén is bajok, rossz beidegződések sokasága mutatkozik. Hevíti a szenvedélyeket egyes jogvédők téves, részrehajló igénye, törvényt magyarázata. Utálják a rendőröket, hát beléjük kötnek.

A XXI. század kulcskérdése az, hogy képes-e a rendőrségünk egyszerre megbirkózni a jogállamiság, a piacgazdaság és a politikailag semleges, hatékony működés, egyszersmind polgárbarát lakossági együttműködés kihívásaival. Avagy az inga folyton, kontrollálatlanul, ide-oda leng, netán tartósan kint marad valamelyik szélső helyzetben. A totóban ma erre 1,X,2-öt kéne játszani.

II. Jogalkotás és a jogalkalmazás, útkeresés, európai kitekintés

Az állam legkeményebb eszköze a közhatalmi erő(szak), mely szankciót lobogtató jogalkotásban és jogalkalmazásban ölt testet. Jómagam a rendőrségi jogot összességében közepesnek tartom: eseti melléfogásait, vezérlését és környezeti feltételeit viszont bírálom. A jogállami rendvédelem éthosza a mindennapokban bizonytalan.

Politikai divat ezt-azt rálöcsölni a rendőrségre. Erre gyakran hibás pótcselekvés, defenzív magyarázkodás felel. Például, hogy minek kell a látható azonosítás? /Garanciaként./ Ugyanilyen az a szofisztika, hogy a gyülekezési törvény jó, szigorítása felesleges, de indokolt eljárási részt és garanciát hozzátenni. Másról van szó. Valójában megértett e törvény az átfogó újrakodifikálásra, s benne pl. a vadkempingezés és más önkényes, joggal való visszaélést teremtő joggyakorlás visszaszorítására. Se több, se kevesebb nem kéne, mint amit erről a Római Egyezmény és annak strasbourggi gyakorlata megenged. Sikerorientált kormányzat ezt tenné, a kudarckerülő egyazon mondatba(n) csúsztat igent és nemet is. Hasonlóképpen, nem fair a Kossuth-tér időtlen műveleti területté nyilvánítása, mert önkényes lépés a rendőrségi törvény 46. §-ában foglalt „biztonsági érdek”-hez, mint előfeltételhez képest. Tilos egyedi közhatalosi lépéssel megoldani normatív hibát, mert könnyen cinkosságot szül. Jogi nonszensz, bár igaz, hogy a be nem jelentett rendezvényen részt vevő egyén – nem a szervező - jelenléte jogellenes ugyan, de megfelelő törvényi tényállás híján mégsem szankcionálható. Ez így (jogsértés jogkövetkezmény nélkül!?) nem korrekt, egyetlen jogkövetőnek és jogalkalmazó hatóságnak sem jó, tehát szabálysértési szigorítás kell. Meg nem állhatom, hogy a jogállami attitűd értelmes szigora érdekében ne idézzem a német (bonni) alkotmány 18. cikkét:

„Az, aki a véleménynyilvánítás szabadságát, különösen a sajtószabadságot /5. cikk (1) bekezdés/, a tanítás szabadságát /5. cikk (3) bekezdés, a gyülekezési szabadságot /8. cikk/, az egyesülési szabadságot /9. cikk/, a levél-, postai és távközlési titkot /10. cikk/, a tulajdon szabadságát /14. cikk/ vagy a menedékjogot /16. cikk (2) bekezdés/a szabad, demokratikus alaprend elleni küzdelem céljaira történő visszaélésekre használja fel, ezeket az alapjogokat elveszíti. Az elvesztést és annak terjedelmét a Szövetségi Alkotmánybíróság állapítja meg.”

Pipogya, ambivalens az a kormányzat, amelyik egyszerre akar vesztaszűz és konzumnő lenni. A túloldalon ezt a gyengeség jelének tartják, és még inkább akcióznak.

Régi demokráciákban hallani ilyenféle elismerést, méltatást: ez a mi rendőrségünk, kiállunk mellette, nem hagyjuk bántani (pl. London)! A miénkre ezt legfeljebb egy-egy faluban mondják. A testületi presztízst, s a közhatalom-gyakorlás legitimitációját ez önmagában hátrányos helyzetűvé teszi. Oldani rajta elsősorban a „politika”, másodsorban a köz sikerélménye, harmadsorban pedig a következetesen és színvonalasan törvénytisztelő, polgárbarát „szerv” tudna.

Mindezek bejáratódása évtizedeket vesz igénybe. Mi még az átmenet időszakában vagyunk: kijöttünk az „átkosból”, de nem perfekt módon érkeztünk meg demokratikus jogállamba. Az intézmények zömmel megvannak, azok hatékony (együtt)működése viszont problematikus. Ilyen komp-helyzet szükségszerűen, és minden más társadalmi alrendszerénél is van. Ám az nem mindegy, hogy sokáig ingázunk-e a két szisztéma félútján, avagy a fejlődés egyenes, tudatos és gyors.

Nem látszik annak. Egzakt mérce híján hasonlítgatunk és méricskélünk. Bizonyos szempontból bárki állíthatja, hogy jobbak vagyunk, mint 10-20 éve, sőt jobbak, mint Európa zöme. Ez rendszerint önigazolás. Axióma: minden olyan dolgot, amiből csak egy van, nem lehet korrekt módon megítélni sem az ő korábbi állapotához, sem valamiféle nemzetközi középátláshoz viszonyítva. A monopol-helyzet egyetlen helyes mércéje azok bizalma és elégedettsége, akikért e rendszer működik. Ha pedig az elégedettség kétes, akkor vagy a bizalmatlanság okát, vagy a monopol-helyzetet kell megszüntetni. Ez adna ésszerű teret a bagatell-deliktumok helyi városi rendőrség által való kezelésének (a kutyagumitól a parkolásai rendetlenségekig). Baj, ha a hatalomféltség ezt egy évtizede gátolja.

Amíg a biztonság totális pártszlogen, de politika-semleges védelemre és költségvetési áldozatra nem kész prioritás, addig szétmegy a szó és a tett. Naponta kell a jogalkalmazási kényszer válfajait alkalmazni úgy, hogy ehhez adekvát közfinanszírozás és támogató-befogadó politikai-közgazdasági-médiabeli közeg gyakran nincsen. /Amikor meg volna, az átütő eredmény nem jön, lásd: Mór./

A kriminálpolitikai jogalkotás is ambivalens, mert abba egyfajta húzd meg - ereszd meg taktika is bejátszik. Konceptiótlanul, tünet-értékűen jön a jogban engedmény, majd keménykedés (Lásd pl. liberalizált, avagy vasszigor szerinti drogpolitika). Egyszerre akar ütős rendet, ámde egy zokszónyi panaszt sem hallani az állami vezetés. Érződik, hogy ha támogató háttérrel nem is tud adni az állam, jogi értelemben vett üveggyöngyöket megszavaz, legfeljebb azokat majd kilövi az Alkotmánybíróság. Így aztán sok a frusztráló tapasztalata, de kevés a sikerélménye a jogalkalmazó rendőrségnek (is).

Rendszerváltó elveket sértő baj származik abból, ha egy államigazgatási szerv eseti baj, kínos ügy, konkrét konfliktus esetén azzal hátrál ki a felelős jogalkalmazás alól, hogy nem világos, nem életszerű, nem alkalmazható a jogszabály, tessék átírni, megvárjuk!? Ő is, sőt a bíró is tartozik érte(lmez)ni, megfejteni és érvényre juttatni a még oly' rossz jogszabályt is, legfeljebb a munka elvégeztével ajánlást tehet a korrekcióra. Semmi szín alatt nem lenne jó összemosni, diszfunkcióként felcserélni az egyedi közhatalmi aktus-kibocsátó és a közhatalmi norma-alkotó szerepet és felelősséget. A rendőrség működésének homlokterében az előbbi elem áll, ez olyan védett hatásköre és felelőssége, amelyért végül rendszerint a bíróság előtt kell helytállnia. Ebbe - evidensen – a minisztérium még akkor sem avatkozhat bele, hogy/ha a

miniszter a parlamentben magyarázkodásra kényszerülhet egyedi ügy kapcsán is. Bizonyos szempontból ezért (is) érdekközösség áll fenn a rendőri vezetés és a minisztérium között, de szimbiózis, vezérkari szintű egybeépülés nem képződhet. A helyes szereposztás szerint az ORFK - le egészen a városi rendőrőrsig - egyedileg rendezi az elé került ügyeket. A minisztérium pedig folyamatokat, sokkal inkább tevékenységi köröket, mintsem személyeket és szerveket irányít. Mindez a valóságban nincsen így, sőt a spekulatív logikával, takarékoság címén megszüntetett BM a kompetencia és a felelősség oldaláról is hiányzik!

Régi, bevált taktika a következő hivatkozás: most ugyan még nem vagyunk eléggé hatékonyak, mert ez meg az hiányzik, de ha megkapnánk... jogot, eszközt, felhatalmazást, tudnánk ám mi is ütőképesek lenni. Ez az anti-terrorista világfolyamat farvizén célba is szokott érni. Sajnos anélkül, hogy elszámoltatás történnék a már meglévő és az újonnan kapott eszközökről, jogok gyakorlásáról, kicsikart megoldások eredményéről. Mindig lehet kérni, várni, előfeltételül tűzni valamit. Igaz, ebben a minisztérium mindenkori vezetésének kellene éles-látóbbnak és igényesebbnek lennie, de – sajnos – a négyévenkénti, sőt azon belüli cserék ezt eddig kizárták.

Szakmai közhely: egy szervezet hatékonyságát akár 50%-ban is determinálhatja a vezető személye. Két helyzetben látszik ez meg élesen: amikor abszolút rátermett, vagy éppen hogy alkalmatlan személy ül a magas székben. Ez okból is volt, akit a rendőr(ség) a feljebbvalók közül szeretett, volt, akit tisztelt, volt, akit kinevettek, akadtak átutazók is, ám olyan nem volt, aki az alkotmányos szabályokat – a kormányprogram révén – átvitte, megvalósította, szavatolta volna. Egyszerűbb személyt áldozni, cserélni. A XXI. század hozzáértően irányította rendőrsége innen nézve sincs kitalálva.

Még egy klasszikus dilemmát vetek fel. Így: egyszerre kell megfelelnünk a honi alkotmányos normáknak, a Római (emberi jogi) Egyezménynek, más nemzetközi kötelezettségvállalásnak, később az európai alkotmánynak is. Ellenvetik: ez mind rendben, de vajon mi lesz a sajátosan hazai rendészeti viszonyokkal, közállapotokkal? Amerre Európa tart, nekünk is arra van előre, tehát nem tetszőleges az érték-, és modell-választásunk, hanem determinált. Nem a normáinkat és elveinket kell „levinni” a politikai közállapotok kétes szintjére, hanem a teljes infrastruktúrát, benne a rendvédelmet is gyorsított ütemben felfejleszteni Európához. Ezért, pl. nem szabadna dekázni a rendészet joga tekintetében sem úgy, hogy hol is a hangsúly: az emberi jogokon, avagy a terror-ellenes küzdelmen? Alkotmányos jogok kellenek-e inkább, avagy cselekvőképes rendőrség legyen? Ezek ti. nem anti-tézisek, hanem együttes megoldandók. Ez a szép bennük.

Egy valóságos, plurális jogállamban főszabály és alapérték az emberi jog, míg annak korlátozása feltételes, kivételes, időleges, másodlagos szükségszerűség. Nincs, nem jöhet(ne) olyan anti-terrorista igény, a modern technika által már kialakítható megoldás, találmány, ami ezt a képletet megfordítja, ha még szabad, jogállami polgári demokráciáról beszélünk. Más kérdés, hogy amint a polgár kellő okot szolgáltatott a törvény vele szemben való alkalmazására, már nincs helye szépelgésnek, hanem tartozik a rendőrség azzal (is) a társadalomnak, hogy nagy biztonsággal megfogja és bíróság elé juttassa a jogsértőt.

A 90-es évek elején éppen azért készült vérrel-verejtékkel a rendőrségi törvény, mert az alkotmányos szentenciákat kezdte lenyomni a belügyi vezetés „férfias” rendőrközpontú világképe, s általa az alapjogok s a jogállami garanciák lekezelése. Cseppet sem véletlenül ez üt(ött) vissza a rendőrségi törvény számos elemének alkotmánybírói megsemmisítésében. A bős-ősz szolgált két, messzebb ható tanulsággal: a.) a demokratikus jog(államiság) nem túl tág sávot jelöl ki pl. az alkotmányos rendvédelem számára, ellenben elvárja a jogbiztonságot, az intézmények hatékony védelmét, az alapjogi korlátozás törvényes és mértéktartó módját, de a rendőr(ség) jogainak és kötelezettségeinek is az együttes tiszteletben tartását. Ezekkel ellentétes, illetve ezeket kimazsolálgató politika csak árt. b.) megnő a legszélesebb értelemben vett igazságszolgáltatás résztvevői összhangjának igénye, a rendszerben ma nem

jól meglévő kontroll-formák, független monitoring megoldások jelentősége. Minderre van esély. Lám, pl. varázsütésre megszűnt egy rátermett férfi kinevezésével a Tom és Jerry küzdelem az ügyészség-nyomozó rendőrség kapcsolatában. Persze, akad még csontváz a szekrényben.